

БОРИС КУДРИК — ДОСЛІДНИК І КОМПОЗИТОР ЦЕРКОВНОЇ МУЗИКИ

Не так давно, минуло 105 літ від дня народження і 50 літ від дня смерти авторитетного дослідника історії української музики, редактора й видавця багатьох творів української церковної музики, професора церковної музики Богословської академії у Львові, композитора церковної музики Бориса Кудрика. Але у Львові цей ювілей пройшов якось непомітно. За винятком Ветеринарної академії (!), про Кудрика не згадав ніхто: Музична академія, де він працював як викладач у стінах Вищого музичного інституту і Державної консерваторії, ні Богословська академія (тепер Український Католицький Університет), де також був професором і створив Інститут церковної музики та спеціалізовану бібліотеку, ні Наукове товариство ім. Шевченка, у діяльності Музикознавчої комісії якого він брав активну участь як її секретар, ні Спілка композиторів, членом якої був, ні Церква, з якою Борис Кудрик також тісно співпрацював, зокрема, у справі підготовки *Декрету про церковний спів* для Собору УГКЦ навесні 1941 року. Не згадала його і львівська преса. Тож спробуємо, хоч і з запізненням, подолати цю інерцію і мовчанку.

Композитор, музикознавець, педагог і громадський діяч Борис Кудрик народився 10 червня 1897 року в м. Рогатині у родині священика Павла Кудрика. Їх будинок у Рогатині знаходився на вул. Галицькій під № 86 (сьогодні тут знаходиться Музична школа). У родині було четверо дітей: двоє синів і двоє дочок. Середню освіту здобув у місцевій гімназії ім. Володимира Великого. У 1915–1918 роках навчався на філософському факультеті Віденського університету, де здобув спеціальність «музикознавство та німецька філологія». Гру на фортеп'яно опановував у Віденській музичній академії. Його професорами були Євсей Мандичевський, Гвідо Адлер, Егон Веллес, Макс Дітц та ін. Особливо великий вплив на Кудрика мав Мандичевський (1857–1929), українець за походженням, що народився під Чернівцями на Буковині. Проф. Мандичевський створив музику, між іншим, на тексти Шевченка, що свідчить про його національно-історичну пам'ять. У Відні проф. Мандичевський уславився як добрий знавець давньої музики й цю любов до забутих сторінок музичного мистецтва передав Б. Кудрикові: це пошукова праця в архівах, розуміння творів давньої музики, глибокий аналіз музично-історичних процесів. Очевидно, у Мандичевського навчався і композиції. А навчання у проф. Адлера дало прекрасне цілісне бачення історичного роз-

витку музики, що знайшло своє пряме відображення у його багатьох музично-історичних нарисах, зокрема, з історії української церковної музики.

Після повернення до рідного Рогатина Кудрик декілька років залишався у рідному місті. Проте його постійно манив Львів, він жваво цікавиться музичними новинками галицької столиці, виявляє інтерес до діяльності великих музичних постатей. Поступово формуються його творчі уподобання та музично-стильова спрямованість власної творчості. У листі до композитора Михайла Гайворонського признався, що не бачить себе поза *національною фізіономією*. Проте не хотів би стати *Штраусом від гонаків*, а мріє бути *українським сонатником*.

З 1926 року Б. Кудрик у Львові. Викладає історію музики й теоретичні дисципліни у Вищому Музичному інституті ім. Лисенка. У 1927 році з'являється його перша більша праця *Українська народна пісня і все-світня музика*, що її видала *Просвіта* у Львові. Невдовзі поновлює студії на музикознавчій кафедрі Львівського університету у проф. Адольфа Хибінського, знаного польського музиколога, вихованця цілої школи польських і українських музикознавців. Темою дисертаційного дослідження обирає історію галицької музики ХІХ ст., що формувалася навколо так званої *перемиської школи*; її успішний захист відбувся 20 грудня 1932 року (праця опублікована 2001 року в Перемішлі).

Наступного року його запрошують до Богословської академії, де розгортає активну педагогічну та наукову діяльність. Розробляє курс історії української церковної музики, який у 1937 році публікує у вигляді монографії *Огляд історії української церковної музики* (передрукований 1995 року Інститутом українознавства ім. І. Крип'якевича у Львові). Невдовзі при Академії створює Інститут церковної музики, формує спеціальну бібліотеку з історії церковної музики (дослідження і ноти); окремі з цих книг сьогодні віднайдено і повернуто Львівській Богословській Академії.

30-ті роки є найпліднішими у науковій і творчій діяльності Кудрика. Він пише цілий ряд музичних творів, переважно камерно-інструментальних жанрів — Струнний квартет, Фортеп'яне тріо, фортеп'янні та скрипкові сонати, рондо, варіації, твори для скрипки, віолончелі, фортеп'яно. У 1932 році за скрипкову *Сонату ля мінор* отримав нагороду на конкурсі музичної секції Об'єднання Українських Організацій в Америці. У виконанні відомого скрипаля Романа Придактевича ця соната здобула популярність як в Галичині, так і в Північній Америці.

Часто виступав у концертах як п'яніст-акомпаніатор, головню співакам, зокрема, з молодого співачкою Романою Гумінілович, якій присвятив один зі своїх солоспівів. Компонував солоспіви на слова Т. Шевченка, І. Франка, Лесі Українки, М. Шашкевича, Ю. Федьковича, Б. Лепкого, У. Кравченко та ін.

У хоровій творчості переважає патріотична тема: хори *Наша слава Україна* на слова В. Самійленка, *За рідний край* на слова Р. Купчинського, *Вибір Гетьмана* на слова Т. Шевченка. Серед церковних творів відзначимо *Літургію*, псалом *Блажен муж* на слова Т. Шевченка, хор *При шесті стягів і лент* на слова У. Кравченко — обидва створив на відзначення 950-ліття хрещення Руси-України. До 100-ї річниці появи *Русалки Дністрової* komponує ряд хорів на тексти Маркіяна Шашкевича (*Похід, Хвалить, діти, Господа, Думи мої, Великий єсть Бог*). У 1943 році видає у власній обробці пісні УПА, створює обробки народних пісень.

Продовжує педагогічну працю, часто виступає як лектор-музикознавець, зокрема, значного резонансу набув його виступ про старогалицьку пісню у 1938 році. З утворенням у Львові Спілки Професійних музик (СУПром) стає її активним членом. У новоствореній Музикознавчій комісії НТШ, яку очолив С. Людкевич, обраний секретарем. Працює в редакції *Українська музика*. Постійно виступає у пресі як рецензент і публіцист, пише ряд статей про світових композиторів-класиків.

Окремо слід сказати про його монографію *Огляд історії української церковної музики*. Ця праця є першим науковим і систематичним викладом найдавнішого і найтривалішого етапу розвитку нашої професійної музики, починаючи з її зародження у Княжу добу і завершуючи 20–30 роками ХХ століття. Пряця засвідчує високий професіоналізм Кудрика-музикознавця та його добрі знання музично-історичного контексту. Цілком слушно він акцентує свою увагу на найбільш вартісних у мистецькому відношенні творах і найбільше на майстрах *золотої доби*: Березовському, Борзнянському, Веделі. Він уперше концептує такі музично-історичні окреслення нашої минувшини як *золота доба української музики* (друга половина ХVIII ст.), *перемиська школа* (середина ХІХ ст.), які міцно увійшли в новітню українську історіографію.

Після «золотого» вересня, у 1939–1941 роках, працює у Державній консерваторії та Музичному училищі, стає членом Спілки композиторів України. У 1940 році у складі львівської делегації бере участь у з'їзді композиторів України в Києві, де знайомиться з провідними наддніпрянськими та російськими композиторами.

За часів німецької окупації Кудрик співпрацює з Оперним театром, розважальним театром малих форм *Веселий Львів*, виступає як рецензент помітних музичних явищ у Львові. 1944 року виїжджає до Відня, а навесні, 14 травня 1945 року, після захоплення Відня Червоною армією, його заарештовують, відправляють до Львова та засуджують до 10 років тюремного ув'язнення, яке відбував у таборі на станції Потьма в Мордовії. 8 грудня 1951 року він важко захворів на пневмонію, ускладнену гіпертонією, і помер 29 березня 1952 року о 13 год. за місцевим часом.

Борис Кудрик знову повертається до нас. 10 літ тому, 1994 року, ми вперше після тривалого забуття опублікували нарис про нього Василя Витвицького¹, наступного 1995 року передруковано його монографію з історії церковного співу², яка започаткувала видавничу серію в Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України *Історія української музики: дослідження, джерела*³, а в Перемишлі опубліковано його докторську працю⁴. В останні роки активно досліджує життя і творчість Б. Кудрика доцент Прикарпатського університету Наталя Толошняк. Вона віднайшла в архівах КГБ матеріали до його біографії, уклала повну бібліографію його наукових творів, рецензій, яку публікуємо у цьому збірнику, і нотографію творчості, досліджує його наукову і композиторську спадщину⁵.

Віriamo, що знову зазвучить його музика, глибше пізнаватимемо його наукову спадщину. Кудрик знову з нами!

Юрій Ясіновський

¹ В. Витвицький. Життєвий шлях Бориса Кудрика // *Бібліографія українознавства*, вип. 2: *Бібліографія та джерела музикознавства*. Львів 1994, с. 68–74.

² Борис Кудрик. *Огляд історії української церковної музики*. Львів 1995.

³ Олександр Козаренко. Львівська видавнича серія *Історія української музики* // *Musica hupana: Збірник статей кафедри музичної україністики ЛДМА*. Львів 2003, с. 340–343 (всього на кінець 2003 р. вийшло 11 випусків).

⁴ *Dzieje Ukrainiskiej muzyki w Galicji w latach 1829–1873* // упоряд., вступ і примітки Jurij Jasinowski, Włodzimierz Pilipowicz. Pszemyśl 2001.

⁵ Н. Толошняк. Музично-теоретична спадщина Бориса Кудрика // *Матеріали до мистецтвознавства*. Київ 2002, с. 93–95; вона ж. Жанрово-стилістичні особливості хорової спадщини Бориса Кудрика // *Вісник Прикарпатського університету: Мистецтвознавство*, вип. 5. Івано-Франківськ 2003, с. 74–83.